VI. I. 10 Jsou-li všechny vásány odstraněny, zůstává člověk ve stavu čirého Bytí.

VASIŠTHA pokračoval: Celý projevený svět se všemi pohybu schopnými i neschopnými bytostmi v něm je naprostá prázdnota. Nic se nestane fyzickým neboli hmotným. Ustane-li vytváření myšlenek vedoucí ke vzniku představ bytí a ne-bytí, je tu pochopení, že každý *džíva*, každý jedinec, je jen prázdné slovo. Všechny vztahy vzniknou v srdci člověka v důsledku nevědomosti a jsou poté nahlédnuty jako neexistující. Považujeme-li mylně provaz za hada, pak tento had rozhodně nikoho neuštkne!

To, čemu říkáme nevědomost či iluze, je nepřítomnost poznání Já. Jakmile je Já poznáno, pak člověk dosáhne břehů neomezené Inteligence. Jestliže Vědomí považuje sebe sama za objekt pozorování, je tu nevědomost, *avidjá*. Je-li představa subjektu a objektu překonána, odpadnou všechny závoje, které zakrývaly Skutečnost. Jedinec není nic jiného než osobní mysl, a vyhasne-li mysl, zmizí jedinec. Jedinec je tu jen do té doby, dokud trvá představa osobnosti. Dokud je tu nádoba, trvá představa prostoru uvnitř nádoby. Jakmile se nádoba rozbije, zbude jen neomezený prostor, a to i tam, kde jsme si předtím představovali vnitřek nádoby.

RÁMA se zeptal: Pane, řekni mi, prosím, jak se kosmická Inteligence stane netečnou věcí, jakou je například kámen.

VASIŠTHA odvětil: V látkách, jako jsou skály či kameny, je vědomí nehybné, bez schopnosti rozmýšlet, ale přitom neschopné dosáhnout stavu ne-mysli. Je to jako stav hlubokého spánku, který je velmi vzdálený stavu osvobození.

RÁMA se znovu zeptal: Existují-li kameny ve stavu hlubokého spánku bez myšlenek a vjemů, nejsou naopak blízko osvobození?

VASIŠTHA odpověděl: *Mókša*, tedy osvobození neboli pochopení Neomezeného, neznamená existovat jako nehybná bytost. Osvobození je dosaženo tehdy, když člověk dojde do stavu nejvyššího klidu a míru tím, že pomocí své rozumové schopnosti prozkoumá podstatu Já a jeho zkoumání vede k vnitřnímu probuzení. *Kaivalja* neboli úplné osvobození znamená dosažení čirého Bytí po důkladném prozkoumání Já a poté, co jsou vědomě překonány všechny psychické podmíněnosti. Mudrci tvrdí, že člověk je v čirém Bytí neboli v *Brahman* ustálen až tehdy, když v souladu s posvátnými texty ve společnosti osvícených mudrců a s jejich pomocí důkladně prozkoumal povahu Skutečnosti.

VASIŠTHA pokračoval: Dokud přetrvávají v nitru jedince psychická omezení a podmíněnosti, třebas jen v jemném stavu zárodku, je potřeba takový stav chápat jako stav hlubokého spánku. Vede totiž k novému zrození, a to i přesto, že je zakoušen klid

a mysl se zdá být rozpuštěna v nejvyšším Já. Jde o stav netečnosti, jenž je zdrojem utrpení. Takový je stav objektů neschopných pohybu a vnímání, jakými jsou kameny a skály. Nejsou od svých *vásan* osvobozeny, neboť omezení je v nich skrytě přítomno, podobně jako květina v semínku nebo hliněná nádoba v hlíně hrnčíře. Ze semínka vyraší rostlina, která později vykvete. Hrnčíř vyrobí z hlíny předmět, který bude použit jako nádoba. Kde existuje semínko *vásany*, tedy zárodek omezenosti a podmíněnosti, tam jde o stav podobný hlubokému spánku, nikoli o dokonalost. Jsou-li všechny *vásany* zničeny a neexistují ani skryté v možnosti, jde o stav *turíja*, transcendentální čtvrtý stav, překračující stavy bdění, snění a hlubokého spánku. Tento stav přináší dokonalost. *Vásana*, oheň, dluh, nemoc, nepřítel, připoutanost, nenávist a jed mají jedno společné, pokud je chceme odstranit, nesmí zbýt ani nepatrný kousíček, jinak se nepříjemností s nimi spojených nezbavíme.

Jsou-li všechny *vásany* zcela odstraněny, zůstane člověk ustálen ve stavu čirého Bytí. Ať je naživu nebo ne, trápení se ho již nedotýká. V nehybných bytostech se síla Vědomí neboli *čitšakti* vyskytuje jako skrytá *vásana*. Tato *čitšakti* určuje povahu každé bytosti a je základní charakteristikou každé částečky každého objektu.

Není-li *čitšakti* nahlížena jako *átmašakti*, energie Já neboli síla neomezeného Vědomí, vytváří iluzi projeveného světa. Je-li pochopena jako Skutečnost, jíž je neomezené Vědomí, pak toto pochopení všechno trápení odstraní. Nevidíme-li Skutečnost, je tu nevědomost neboli *avidjá*. Nevědomost je příčinou projeveného světa a svět je zdrojem všech dalších jevů. Tak jako první myšlenka přeruší a ukončí spánek, tak i slabé probuzení vnitřní Inteligence zničí nevědomost. Když chce člověk spatřit temnotu a vstoupí do tmy se světlem v ruce, temnota zmizí. Je-li světlo dotazování a zkoumání obráceno směrem k nevědomosti, zmizí nevědomost. Začne-li člověk zkoumat, co v těle složeném z masa, krve a kostí znamená „já“, v tom okamžiku je nevědomost pryč. Co má svůj začátek, má i svůj konec. Vyloučíme-li vše, co má začátek, pak to, co zůstane, je Skutečnost, představující zánik nevědomosti. Skutečnost lze chápat jako něco, nebo jako nic. Je třeba hledat To, co tu je po zániku nevědomosti. Sladkost, kterou jeden ochutná, druhý neucítí, a mluví-li někdo o zániku nevědomosti, nepřivodí tím osvícení druhého. K uskutečnění musí dojít každý sám. *Avidjá* je přesvědčení o tom, že existuje skutečnost, která je mimo *Brahman*, mimo kosmické Vědomí. A je-li tu jasné pochopení, že Skutečnost je *Brahman*, pak *avidjá* zanikne.